

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

๑. ยถาวุตตญเจตํ ติวริชํ มโนกมมํ โหติ ติววาริกํ ฯ ยथा हि अग्निमासह-
 कतेन जित्तयेन कायङ्कं जोपेनोत्ते हतुककाहातिनि गोरोति प्यापातसहकतेन तनुता-
 मसनातिनि मिज्जातिग्गुजिसहकतेन चนุชลิवाथो ये सेग्गुवाति तेसं अग्निवाहनोद्युशलिकम्मग्गुत-
 पीज्जकप्रिग्गुतातिनि गोरोति तथा कममं मनोकम्मं होति त्वारनुत्तु कायत्वार् ॥ जेतना
 ปเนตถ อพโพหาริกา ॥ ยथा ปน अग्निमासहकतेन वाจङ्कं जोपेनोत्ते ओโห वत्त यं
 प्रसुत्तं तं ममसुत्तादि प्रविदत्तुप्रकरणं अग्निमायति प्यापातसहकतेन อिमे สत्तदा
 हण्वणनुत्तु वा वชณनुत्तु वा मा वा ओहेसुत्ति वत्ति मिज्जातिग्गुจिसहकतेन นตถิ
 ทินนनुตติอาทีนิ วत्ति ตथा कमมं मनोकम्मं त्वारनुत्तु วจิท्वार् ॥ जेतना ปनेตถ
 अपโพหารिका ॥ ยथा ปน कायङ्कवाจङ्कानि ओजेเปत्तวา रोโห निलिโน अग्निमाप्या-
 पातमिज्जातिग्गुจिसहकत्तจิต्तानि อุप्पाเทติ ตथा कमम्मปิ मनोकम्मं त्वारम्मปิ
 मनोत्वारेमेव ॥ อิมस्सมี ปน จาเน जेतनापि जेतनाสมप्युत्तत्तम्ममापि मनोत्वारे-
 येव सम्मुखन्हत्ति ॥ ओवं अगुत्तं मनोकम्मं तीสุप्पि त्वारेसु सम्मुखจัตติ อग्गุत्ताลินินโย ॥
 ชนุชลิवाथโย सेग्गุจาทิ ชนุชาทิ กุมารรา ลีวาติ มहेสสรธา ॥ มิจ्जाติग्गุจिया
 นิทสสนตถํ อิทํ วุตตन्हत्ति ทฏฐัพพํ ॥ นตถิกทิจ्จิสอาทโยเอว हि कमมปถปत्तदा कमन्हत्ति ॥
 जेतना ปनेตถ अपโพहारिकादि कायत्वारे वจิท्वारे ज सम्मुखितापि कायकम्मं वจि-
 कमन्हत्ति ज वोहारं न लกति अग्निमाथिปปชानत्तदा ॥ ตिवริथा गिग्गुชเว मनोสนญเจตนา
 अगुत्तं मनोकम्मन्हत्ति ปน वจन्तो สภาवेเนว सा मनोकम्मं न अग्निमाथिपग्गुชिकादि अग्निमा-
 थिपग्गुชिका วาติ न वุตตं ॥ อิมस्सมี ปน จาเนติ कायङ्कवाจङ्कानि ओजेเปत्तวา จินตनกาเล
 जेतनापि ॥ पेप मनोत्वारेเอว सम्मुखन्हत्ति तस्समा जेतनाय अपโพहारिकावा กถญहि
 นตถิต्ति อธิปปาโยติ ตฏฐีกา ॥ (มงคลตถที่ปนิยา ปจโม ภาค/ข้อ ๒๒๒)

๒. สุกตติหุคคตีสู อูปปชชนัน สุกตตทกฏกมมโต น โหติ ขนธลิวาทีหิ ปน
 โหตีตี คเหตุวา นตถิ ทินนหนตติอาทินา ปรามสนตสส วเสน มิจจชาติภูจิจิ ฯเปฯ
 ปริภณฐาทินี กโรตีตี วุตตนตติ วทนตติ ฯ อภิชุฌมาทิจิปฺปชานตฺตาทิ เอเตน วิชฺชมา-
 เนสฺสปี อภิชุฌมพยาปาทาทีสุ ยทา กายวจิจฺจวเรสุ เจตนา พลวตี โหติ น ตถา อิตเร
 ตทา ปชานภาวโต เจตนา กายกมมํ วจิจฺจมมตติ จ โวหารํ ลภตติ ฯ โส จ โข
 ปนสฺสา ปชานภาโว ปาณาติปาตาทิลีหิตยา วิญญายตติ ฯ ยทา ปน เตสฺสเยว ทฺวาเรสุ
 อภิชุฌมาทโย พลวนโต โหนตติ น ตถา เจตนา ตทา ตตถ วิชฺชมานาปี เจตนา อปฺปชาน-
 ภาวโต กายกมมํ วจิจฺจมมตติ จ โวหารํ น ลภตติ ฯ อภิชุฌมาทโย ปน ปชานภาวโต
 สตีปี กายงฺควาจงฺคโจปเน สเกน อวตฺถาเนเนว มโนกมฺมมตฺเตว วุจฺจนตฺตีตี ทสฺเสตี ฯ
 ยทิ อภิชุฌมาทิจิปฺปชานา เจตนา เอวํ สตี อภิชุฌมาทโย เจตถ กมฺมํ น เจตนา อภิชุ-
 ฌมาทิจิกฺขิกา วา สาลิยาตี อนฺุโยคํ มนลิกตฺวา อาท ติจิธา ภิกฺขเวตีอาที ฯ
 เจตนาปี ฯเปฯ มโนทฺวาเรเอว สมฺภูจฺจนตฺตีตี อิทํ มโนทฺวาเร เจตนาถ อภิชุฌมาทีหิ
 มโนกมฺมภาเว นิพฺพิเสสฺสภาวทสฺสนนตติ กตฺวา เจตนาถ ฯเปฯ อธิปฺปายิตติ อาท ฯ
 เจตนา เจตนาถกมฺมํ อภิชุฌมาทโย เจตนาสมฺปยุตฺตกมฺมตติ เอตฺตกเมว ทิ เอตถ วิเส-
 สตี ฯ เอตถ จ เจตนาถ กายวจิจฺจกมฺมภาโว ลิยาตี อาสงฺกาย อภาวโต มโนทฺวาเร
 อกฺุสลกายวจิจฺจกมฺมานํ อนฺุปฺปตฺตีโต จ อพฺโพพหริกาตี น วุตตนตติ ทฏฺฐพฺพนตติ ตท-
 หนฺุฏฺฐิกา ฯ (มงฺคลดตฺถทีปนิยา ปจฺจโม ภาโค/ข้อ ๒๒๔)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคอเป็นไทย

๑. นัยอันมาในอรรถกถาอัฐสาลินีว่า กิอกุลกรรมตามที่แถลงมาแล้วนั้น จัดเป็นมโนกรรม ๓ อย่าง เกิดทางไตรทวาร ๗ ก็ในกาลใด บุคคลมีจิตสหระตด้วยอภิขมา ยังองค์คือกายให้เคลื่อนไหวอยู่ ทำการจับมือเป็นต้น มีจิตสหระตด้วยพยาบาท ทำการจับท่อนไม้เป็นต้น มีจิตสหระตด้วยมิจฉาทิฏฐิ ยึดถือว่า พระขันธกุมารและพระคิเวเป็นต้น เป็นผู้ประเสริฐสุด กระทำการกราบไหว้ประนมมือและประพรมตั้งภูตเป็นต้น แก่ขันธกุมาร และพระคิเวเป็นต้น เหล่านั้น, ในกาลนั้น กรรมเป็นมโนกรรม ส่วนทวารเป็นการทวาร ๗ ส่วนเจตนาในมโนกรรมนี้ เป็นอัปโพรหริก ๗ อื่น ในกาลใด บุคคลมีจิตสหระตด้วยอภิขมา ยังองค์คือวาจาให้เคลื่อนไหวอยู่ ฟังเสียงอุปกรณ์อันเป็นทรัพย์ เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่า ไฉนหนอ ทรัพย์ของ ๆ ผู้อื่น ฟังเป็นของ ๆ เรา, มีจิตสหระตด้วยพยาบาท กล่าวว่ ขอสัตว์เหล่านี้ จงเดือดร้อน, จงถูกฆ่า, หรืออย่าได้มีแล้ว, มีจิตสหระตด้วยมิจฉาทิฏฐิ กล่าวว่ ทานที่บุคคลให้แล้วไม่มีผล ดังนี้เป็นต้น ในกาลนั้น กรรมเป็นมโนกรรม ส่วนทวารเป็นวจีทวาร ๗ ส่วนเจตนาในมโนกรรมนี้ เป็นอัปโพรหริก ๗ ก็ในกาลใด บุคคลไม่ยังองค์คือกายหรือองค์คือวาจาให้เคลื่อนไหว หนึ่งในที่ลับ ยังจิตสหระตด้วยอภิขมา พยาบาท หรือมิจฉาทิฏฐิให้เกิดขึ้น ในกาลนั้น แม้กรรมก็เป็นมโนกรรม แม้ทวารก็เป็นมโนทวารเหมือนกัน ๗ ก็ในที่นี้ ทั้งเจตนา ทั้งกรรมที่สัมปยุตด้วยเจตนา ย่อมเกิดขึ้นในมโนทวารเท่านั้น ๗ มโนกรรมฝ่ายอกุศล ย่อมเกิดขึ้นในทวารทั้ง ๓ ด้วยประการฉะนี้ ๗

ฎีกาแห่งอรรถกถาสาลินีนั้นว่าบัณฑิตพึงทราบวินิจฉัยในสองบทว่า ขนฺธสิวาทโย เสฏฺฐา ดังนี้ พระกุมารทั้งหลาย ชื่อว่าขันธะ พระอิศวรผู้เป็นใหญ่ ชื่อว่าพระคิเว ๗ พึงทราบว่ พระอรรถกถาจารย์ กล่าวสองบทว่า ขนฺธสิวาทโย เสฏฺฐา นี้ไว้ เพื่อจะชี้แจงมิจฉาทิฏฐิ ๗ ด้วยว่ ทิฏฐิ ๓ ที่ถึงความเป็นกรรมบถมีนัตติกทิฏฐิเป็นต้นเท่านั้น เป็น

กรรม ฯ ขั้วว่า เจตนา ปเนตถ อพโพหาริกา ความว่า เจตนาแม้เกิดขึ้นแล้วในกาย ทวารและวจีทวาร ยังเรียกไม่ได้ว่า กายกรรม และว่า วจีกรรม เพราะเจตนาอันมี มโนกรรมฝ่ายอกุศลมีอภิขมาเป็นต้นเป็นประธาน ฯ แต่เพราะพระบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย มโนสัญเจตนา ๓ ประการ เป็นมโนกรรมฝ่ายอกุศล ดังนี้ เจตนาอันนั้น จึงเป็นมโนกรรม ตามสภาวะเท่านั้น ทานับเข้าในมโนกรรมฝ่ายอกุศลมีอภิขมา เป็นต้นไม่ เพราะเหตุอัน พระอรรถกถาจารย์ จึงไม่กล่าววว่า อภิขมาที่ปชชิกา วา ดังนี้ ฯ ขั้วว่า อิมสฺมี ปน จาเน ความว่า ในเวลาที่ยังงอคือกายหรือองคือวาจาให้ไหวแล้วคิด เจตนาที่ดี ธรรม ที่สัมปยุตด้วยเจตนาที่ดี ย่อมเกิดขึ้นในมโนทวารอย่างเดียว เพราะเหตุอันนั้น ขั้วที่เจตนา เป็นอัพโพหาริก จักมีอย่างไรเล่า อธิบายว่า ไม่มี ดังนี้ ฯ

๒. อนุฎีกาแห่งอรรถกถาอัฐฐาสลีนีนั้นว่า อาจารย์บางพวกกล่าวว่า พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า บุคคลมีจิตสหระคตแล้วด้วยมิจฉาทิฎฐิ เข้าใจว่า พระขันธกุมารและ พระคิระเป็นต้น เป็นผู้ประเสริฐสุด กระทำการกราบไหว้ ประนมมือและประพรม ตั่งภูตเป็นต้นต่อเทพเจ้าเหล่านั้น ด้วยอำนาจแห่งบุคคลผู้ยึดถือวว่า ความเกิดในสุคติ และทุกคติ หามีได้เพราะกรรมดีและกรรมชั่วไม่ แต่ย่อมมีได้เพราะเทพเจ้ามีพระขันธ- กุมารและพระคิระเป็นต้น ดังนี้แล้ว ยึดถือโดยนัยเป็นต้นว่า ทานที่บุคคลให้แล้วไม่มีผล ดังนี้ ฯ ด้วยคำว่า อภิขมาที่ปชชานตตธา นี้ พระฎีกาจารย์ย่อมแสดงว่า เมื่ออกุศลธรรม มีอภิขมาและพยายามเป็นต้น ถึงจะมีอยู่ ในเวลาใด เจตนาในกายทวารและวจีทวาร มีความรุนแรง อกุศลธรรมอภิขมาและพยายามเป็นต้นนอกนี้ หามีความรุนแรงเหมือน อย่างนั้นไม่ ในกาลนั้น เจตนาย่อมเรียกได้ว่า กายกรรม และว่า วจีกรรม เพราะความ เป็นประธาน ฯ ก็แต่ความที่เจตนาอันนั้นเป็นประธานนั้นแล บัณฑิตจะทราบได้ด้วย ความสำเร็จแห่งอกุศลกรรมมีปณชาติบาตเป็นต้น ฯ แต่ในกาลใด อกุศลธรรมมีอภิขมา เป็นต้นในทวารเหล่านั้นนั้นแลมีความรุนแรง เจตนาหาเป็นเช่นนั้นไม่ ในกาลนั้น เจตนา ถึงจะมีอยู่ในทวารนั้น ก็เรียกไม่ได้ว่า กายกรรม และว่า วจีกรรม เพราะไม่เป็นประธาน ฯ ฝ่ายอกุศลธรรมมีอภิขมาเป็นต้น ถึงเมื่อมีการยังงอคือกายหรือองคือวาจาให้ เคลื่อนไหว ท่านก็ยังเรียกว่า มโนกรรมนั่นเอง ตามข้อกำหนดของตนนั้นเอง เพราะ เป็นประธาน ฯ พระฎีกาจารย์คำนึงถึงการถูกถามในภายหลังว่า ถ้าเจตนา มีอกุศลธรรม มีอภิขมาเป็นต้นเป็นประธานไซ้ร้, เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็อกุศลธรรมมีอภิขมาเป็นต้น ใน

มโนกรรมนี้ ก็เป็นกรรม, ไม่ใช่เจตนา เจตนา นั้น ฟังนับเข้าในฝ่ายแห่งอกุศลธรรมมี
อภิษัณห์เป็นต้นหรือ ดังนี้ จึงกล่าวว่า ตีวิชา ภิกขเว ดังนี้ เป็นต้น ฯ พระภิกษุอาจารย์ กล่าว
ว่า เจตนา ฯเปฯ อธิปฺปายो ดังนี้ เพราะทำอธิบายว่า คำนี้ว่า เจตนาปิ ฯเปฯ มโนหฺวาเร
สมุจฺจหนฺติ ดังนี้ เป็นการแสดงว่าเจตนาในมโนทวารกับอกุศลธรรมทั้งหลาย มี
อภิษัณห์เป็นต้น เป็นกรรมที่สัมปยุตด้วยเจตนา ดังนี้เท่านั้น เป็นความแปลกกัน ใน
ความที่เจตนาเป็นมโนกรรม ฯ อนึ่ง บัณฑิตพึงเห็นสันนิษฐาน ในความที่เจตนา
เป็นมโนกรรมนี้ ดังนี้ว่า พระภิกษุอาจารย์ไม่กล่าวว่า เจตนาเป็นอัปโพหาริก ดังนี้ เพราะ
ไม่มีความระแวงว่า ความที่เจตนาเป็นกายกรรมและวจีกรรมพึงมี และเพราะกายกรรม
และวจีกรรมฝ่ายอกุศล ไม่เกิดขึ้นได้ในมโนทวาร ฯ

พระศรีปริยัติบดี หาสมฺโม วัดสามพระยา...แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี...ตรวจแก้.